

Հայրապետական պարգևեր.

Ենթահեղան Կոնդակք Հայրապետականք Սարգիս քահանայի Տաշբուլազ գեղջ Նուխոյ դաւաթի Գործակալին Գառնուոյ Գրիգոր քահանայի Բէկջղպուոյ. Զաքարիայ քահանայի Արաաշար գեղջ. Դուկաս քահ. ի Ռէհանլու գեղջ, յաղագս կրելոյ քահանայական լանջախաչս. Աւաղ քահ. ի Համամլու գեղջ՝ յաղագս շնորհելոյ զպատիւ Աւաղ քահանայութեան. Մկրտիչ քահ. ի Գանձապետեան Ն. Նախիջևանի յաղագս կրելոյ զԹաւշեայ զԲխարկն կամկաւեայ կոչեցեալ. Թ. Թ. 816, 820, 821, 822, 902, 903:

Ենթահեղու վարդապետական ականակոյ ալանջախաչ Տ. Արսէն վարդապետի Ղլաճեան, միտրանի Մայր Աթոռոյս. Թ. 912:

Արժանացողք Հայրապետական Գոհմանակութեան եւ Օրհնութեան.

Կոնյակի օրհնութեան եւ գոհունակութեան յանուն Բարաբէղի Թիւնի-բէգեան Եռեղեւոյ յաղագս նախարարութեան նորա արժամ հին զբանց եւ այլ հնութեանց վասն նորոգ թանգարանի Մայր Աթոռոյս. Թ. 815:

— Օրհնութեան եւ գոհունակութեան յանուն պ. Խաչատրոյ Կարապետեան Անուշ յՕղեսառ յաղագս քրիստոնէական մարդասիրութեան նորա զոր եղցց առ սովետք նահանգացն Ռուսիոյ. Թ. 817:

— Օրհնութեան եւ գոհունակութեան յանուն ուսուցչապետ Եղիազարու Սոգոմեան ի Կիկիլ ի համալսարանի Ս. Վլադիմիրայ յաղագս հոգածութեանց նորա վասն սարկուսագ ուսանողաց Մայր Աթոռոյս. Թ. 878:

— Օրհնութեան յանուն բժշկապետ Բագարատայ Նաւասարդեան ի Տփլիս որպէս հիմնադրի Կովկասեան բարեգործ. Ընկերութեան Հայոց, բնորելոյ ի պատուաւոր անդամութիւն նորին. Թ. 900:

— Օրհնութեան եւ գոհունակութեան յանուն մահա. Կարապետի Արսլանեան ի Ռուսմուկ Ռումանեայ յաղագս տաան Գաղղիական ոսկի նախարարութեան նորա առ Նորին Վեհափառութիւն. ի ձեռն Կարապետ Ա. քահ. ի Պոյաճեան. Թ. 905:

ԿԻՂԵՈՒՆԸ ՄԵՂԲԸ:

Այլ յորժամ այսն պիտի երանցի ի մարդոց՝ շէրի բնի անբոյնն ընդիս. ինդրեհանգիստ, եւ ոչ գտանէ. Յայնժամ աստ. Դարձայց ի տուն իմ ուսոյ կիկի. եւ կիկայ գտանէ պարսպորդ, մաքրեալ եւ յարգարեալ: Յայնժամ երբայ եւ ասնու բնի իւր կօրն այլ այսս յարգոյնս իմն գիկն եւ մեկայ բնակե սնդ, եւ լինի յեփն մարդոյն այնուրիկ յոր իմն գտաւրին:

Մատթ. ԺԲ. 43—45:

Մ

ԵՐ այժմեան լիզուով կամ այժմեան աշխարհահայեցողութեամբ արդարեւ ժողովարժմունքի մի այլարանութիւնս Բայց առ խօսուած է տաննեակ դարեր առաջ, այնպիսի մի ժողովրդի համար որ իւրաքանչիւր հոգեկան խանգարում մտաւոր լինելը թէրարեան, չար ոգիներ լի ազդեցութեանն էր վերագրում. ընդունում էր որ այդպիսի ոգիներ խիստ շատ կան երկրիս վերայ եւ որ նոցա սովորական բնականօրէն անմարդարեակ անպատանկն են րայց որ նոքա առանձին փափագով հետամուտ են կենդանի արարածներ ի առաւելապէս մարդոց մէջ բնակութիւն հաստատելու՝ իրենց չար բնութիւնը նոցա հաղորդելու, տանջելու նոցա եւ իրենց քմահաճոյքին ծառայեցնելու: Ասօրեայ փորձը ցոյց էր տուել որ ինչպէս մարմնական, այնպէս եւ հոգեւոր տկարութիւնները մի անգամ ժամանակաւոր կերպով բժշկուելուց յետոյ եթէ նորից կրկնուեն շատ աւելի սուտիկ են լինում. իսկ այդ Բրիտանի ժամանակակիցների լեզուով նշանակում էր՝ առաջ հիւանդի մէջ մի զե կար, այժմ՝ շատերն են նստած: Եւ Բրիտանոյ որ իւր չընդապառողների հետ միշտ նոցա սովորական կեանքից ու փորձառութիւնից օրինակներ առնելով՝ այստեղ եւս նոցա բժրանոցութեան յարմար մի օրինակ է վերցնում եւ նորանով մի խորիմաստ ճշմարտութիւն բացատրում:

Մտածելուս աւետարանին նայած՝ խօսքն այստեղ անմիջապէս հրեայ ժողովրդի մասին է. Բանի անգամ Աստուծոյ կողմից մարդաբէներ օրհնակներն էին եկել այդ ժողովրդի

մօտ նա ըստ երևութիւն զղջացել խոստացել էր արդարութեան ծանադարհով գնալ քայքայի րաքանչիւր անգամ կարծես մի չար ողի նորան մոլորեցրել էր և կրկնապատիկ եռանդով Աստուծոյ կամաց հակառակն անելու ստիպել։ Այժմ այդ օրինապահ և արդար համարուող ազգի առաջ ամենաճանր փորձութիւնն էր դրուած։ Ծնմարիտ Միսիանս Աստուծոյ Որդին ապաշխարութեան աւետարանն էր քարոզում նորան՝ Երկնքի արքայութիւն խոստանալով։ և նա պէտք է մերժէր փրկութեան աւետարանը անարգէր Աստուծոյ Հոգին որ Տիրոջ ընտրեալի բերանով խօսում էր նորա հետ և թոյլ տար որ չարութեան ողին իւր բոլոր արքանեակներով զար իշխէր նորա վերայ և դէպի ամենաթշուառ ապագայ տանէր նորան։ — Ղուկասոս աւետարանի մէջ Քրիստոս խօսում է առհասարակ զիւական իշխանութեան գէժ իւր գործը դրած զօրութեան մասին։ Հրեաների ինչպէս նաև գեռ մեր հասարակ ժողովրդի մէջ կային շատ երգմենացիներ որոնք զանազան ազգութենեբով հմայութիւններով զիւհարմեր բռնէին էին աշխատում։ Սոցա բռնութիւնը համարուում էր հարկու Աստուծոյ օգնութեամբ եղած գործ։ մինչդեռ Քրիստոսի կատարած բազմաթիւ հրաշալի բռնութիւնները աննկելով և նոցա իսկութիւնն անկարող լինելով ուրանալ՝ նախանձորդները չպատկառեցին նոյն իսկ սատանայական օգնութեան վերագրելու այն եւ ահա Փրկիչը նոցա անմիտ չարութիւնը երևանբրին է տալիս և նոցա վատ կարծիքի կտաարեալ անհիմնութիւնը ցոյց տալու։ համար օրինակ է բերում հրեայ երդմենեցուցիներին որոնց մասին նորա այնպիսի լատ կարծիք ունէին։ թէպէտ իւր և նոցա արածիւ մէջ զանազանութիւնը շատ մեծ էր։ Եթէ սոցա երբեմն մի բռնութիւն յաջողութեամբ էր պատահական բան էր այդ։ նոքա ոչ ելած օգու վերայ իշխանութիւն ունէին ոչ էլ անդը մէկ ուրիշը զնեկ կարող էին ողին մնում էր ազատ և նորա բնակութիւնը դատարկ՝ երբ կամենար էի կարող էր գալ այնտեղ հաստատուել։ իսկ ինքը իշխանութիւնը լինելով բոլոր ոգիների և Աստուծոյ արքայութիւնը հաստատուելու եկած՝ իրեն յատուկ

իշխանութեամբ կապում կաշկանդում էր չարի զօրութիւնն ամէն տեղ որ իւր զիմացն էր երևում և տալիս էր նոր հողի որ չարի բնակարան մարդուն Աստուծոյ տաճար էր զարձնում և այնուհետև ոչ մի պիղծ արքանեակ այլ ևս նորան մօտենալ չէր համարձակի։

Սակայն վերոյիշեալ խօսքերը մեզ համար մի յատուկ և աւելի ընդհանուր իմաստ ունին՝ անկախ նորանից թէ ինչ հանդամանքներում և ինչ նպատակով են առուել։ Ամփոփ և գեղեցիկ կերպով նկարագրուած է այստեղ միութիւնների յատուկ գալը մեր մէջ և եթէ այդ խօսքերի խորը թափանցենք՝ պարզ կլինի նաև թէ ինչպէս պէտք է նոցա զարգացման ընդդիմադրենք։ Մոլութիւնն են առուում այն չար հակումները որոնք շատ անգամ կրկնուելով հաստատուել ու ամրացել են և ապա բռնի ոյժ են գործ դնում մարդոց վերայ երբեմն հակառակ նոցա իսկ կամբիւր Գործուած չարութիւնը սովորաբար իսկոյն եւեթ բոյն չի դնում մարդու մէջ։ առաջին զօրութիւնից ստախոսութիւնից սպանութիւնից յետոյ այն մարդը որ իրբե բարոյական հրէշ չէ ծնուած կամ շրջապատող զժրախա հանգամանքների շնորհիւ փաղածամ փչացած խղճի խիստ խայթ է զգում և զղձում։ մի միջոց է որոնում քաւելու իւր արարմանքը փախցնում է՝ կարելի է ասել իրենից մոլորեցուցիչ չար ոգուն։ քայքայ վայ է եթէ այդ ողին վերադարձուէ կրկին իւր լիկապրութիւնների համար հըռ աշխուշ և գործող ձևը գտու։ նա գալիս է այն ժամանակ սպասազինուած ու զրահաւորուած։ մի քանի իւր նման արքանեակներ ևս հետը։ «Մեկըր գրանդ պառկած է» ասում է Աստուած Կայէնին երբ նախանձը կրծում էր նորա սիրտը։ «հետամուտ է քեզ քայքայ դու պարտաւոր ես իշխել նորա վերայ» պէտք է եմքադրել որ գեռ ուշ չէր Կայէն գեռ գերի չէր չար ոգու ձեռքին կարող էր քայքայ արգարադարով աղքատարութիւնը թող տուաւ որ նախանձը նոր ի նորոյ բռնկիւ տանելութեան և թշնամութեան ըզգացումներ սնուցանէ և վերջապէս ամենամեծ ոմիրը՝ եղբայրասպանութիւնը գործել տայ։ Սոյնը կնում է նաև ամէն չարագործի հետ Կրկն

լով վարժեցնելով ինչ յատկութիւն ասես կարելի չէ տալ մարդուն. մի հրեշտականման անմեղ անարատ աղջիկ երբեմն մեղքի մէջ թաթառուելով ի վերջոյ զգուելի կաւատ կամ կատարի ֆուրիա է դառնում իսկ վայրագ զազանք մեղմ բարքերի վարժուելով լինում է հեղ անմեղաս մի գառն Յանցանքից աղատ պահել մարդուն դժուար և անհնարին գործ է բայց կարելի է յանցանքի կրկնութիւնից՝ մոլութիւնից ազատ պահել և հարկաւոր է ամենամեծ ուշադրութիւն դորա համար խնդիրն այն է ամէն դէպքում թէ արդեօք մի անգամ չար ոգու ազդեցութեան ներքոյ ընկնելուց և նորան փախցնելուց յետոյ ինչ փնտրելի մէջ է մնում նա և նորա ընակարանը, արդեօք կապում կաշկանդում ենք չարութիւնը, թէ աղատ իւր կամքին թողնում մի նոր բարի ոգի ընակեցնում ենք նորա ընակարանում թէ թողնում զատարկ սրբած ու պարտաւորած՝ անպակաս հիւրերի համար:

Ահա այսպիսի խնդիրների մէջ է երևում քրիստոնէութեան մեծ և անփոխարինելի դորութիւնը հոգիների վերայ: Ինչպէս յայտնի է մի գործի չար լինելն իմանալ բաւական չէ նորանից յետ կենալու համար, «Ո՛չ եթէ զոր կամքն զայն առնեմ այլ զոր ատեամն զայն գործեմ» — բոլոր մտածող և բարոյական զգացման տէր մարդոց դառն խոստովանութիւնն է այս. շատ բան կայ որ մենք զիտենք վատ է բայց անում ենք և խրատ փորձ գիտութիւն սովորաբար անզօր են գտնուում զիմադրելու այդպիսի չար հակամեծերի. անում՝ զղջում ենք և կրկին ենք անում մինչև որ վատը մեղ համար սովորական է դառնում և այլևս խղձի խայթ չէ պատճառում Ուրպէս զի չանենք՝ մի հնար կայ միայն դորա համար, մեր հոգու մէջ լաւութեան այնպիսի մի չքնաղ պատկեր, բարոյական այնպիսի մի մղիչ զօրութիւն պէտք է գտնուի որ երբ մի չար հակում շարժուում է այնտեղ՝ յանչափա խոտելի ու զղուելի երևայ մեղ այն մենք անկարելի և մեր արժանապատուութեան անվայել համարենք պաշտած պայծառ պատկերի մօտ թողնել այդ չար հակման սե ստուերը այլ մեր ներքին բարոյական զօրութեան շնորհիւ խսպառ դուրս մղել կա-

րողանանք այն մեր հոգուց: Իսկ այդպիսի պատկեր մեր հոգու մէջ զծոււ և մեղ այդպիսի բարոյական զօրութիւն տալիս է քրիստոնէութիւնը միայն: Բրիստոսի չար ոգիների վերայ ունեցած մեծ ազդեցութեան զազանքը հենց նորանում է որ ուր Նորա ստուածային վսեմ կերպարանքը պատկերանում էր՝ ամէն դժոխային ստուեր պէտք է տեղի տար և ուր Նորա հոգւոյ ամենայաղթ բարոյական զօրութիւնն էր ներգործում՝ ոչ մի դիւական ոյժ դէմ դնել չէր կարող: Երբ Նա մի զիւհարի բժշկում էր, արգիւնքն այն չէր միայն որ մի տառապեալ ապագինում էր իւր ցաւերից այլ որ մի հոգի ազատուում էր՝ Բրիստոսի հոգւոյ աւետարանական ճշմարտութիւնների ընդունարան լինելու համար, այնուհետեւ այդ հոգին մի սրբավայր էր որի դրան առաջ ընդարմացած ու կաշկանդուած կանգ պիտ առնէին չարի արբանեակները՝ մուտք ու տեղ չգտնելով այնտեղ:

Մարիամ Մազգաղիկացու կրօնից Բրիստոս եօթն դե հանցի և նա մի սրբուհի դարձաւ՝ իւր ծիրոյ և Բարեբարի ամենաշերմեռանդ հեռեդն ու Նորա հրաշափառ յարութեան առաջին քարոզիչը: Այսօր շատ փորձեր են անում մազգաղիկացիներին ուղիղ անապարհի վերայ կանգնեցնելու — ըստ մեծի մասին ապարդիւն. նոցա տալիս են կեանքի շատ զիւրութիւններ, աշխատանքի միջոցներ են հայթայթում խրատներ ու քարոզներ են կարգում նոցա զլիւն՝ բոլորն ի զուր — երբեմն հնարաւոր է լինում չար ոգիներին հեռացնել առժամանակ նոցանից բայց շուտով դալիս են տւելի մեծ բազմութեամբ և դատարկ դանելով ու պարտաւոր նախկին օթեանը՝ հաստատուում են կրկին այնտեղ և դէպի անդառնալի կորուստ տանում խեղճերին: Բրիստոսի սուրբ անունը միայն այսօր ևս այդ ոգիներին ընդ միշտ կաշկանդելու զօրութիւնն ունի. յանձին Բրիստոսի մեղ ներկայացած վսեմ չնաշխարհիկ բարոյական կեանքը վառ գոյներով անկեալի աչքի առաջ պատկերացնելով միայն՝ կարելի կլինի այնչափ հրապուրիչ դարձնել որ նա նողկանք զգայ իրեն խեղդող ապականութիւնից և տենչ՝ վեր բարձրանալու այդ վսեմ

կեանքով ապրելու: Եւ ոչ միայն մտղղայինացիների համար այդպէս, այլ և մեզ բոլորիս համար: որ զերի ենք չար ոգիների չար հակամեծի չար ցանկութիւնների. իսկ եթէ Բրիստոսի հոգին մեր մէջ ընդունենք և անուցանենք անդադար՝ կլինենք ապա ազատ նոցանից: ըստ այնմ թէ՛ «Եթէ Որդին զձեզ ազատեցուցէ՛ ճշմարիտ ազատ լինի՞լիք»:

ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՈՅ ԿԵՏԵՐ

Ս. ԳՐԸԻ ՄԷՋ: *

Ի. «Եւ իբրեւ անցին յայնկոյս, յերկիրն Գերգեսացոց, պատահեցին նմա զիւահարք երկու՝ ելեալք ի գերեզմանացն, չարաչարք յոյժ» (Մատթ. Ը. 28). բայց Մարկոս և Ղուկաս աւետարանիչները մի զիւահարի նկարագրութիւն են անում (Մարկ. Ե. 2. Ղուկ. Ը. 27). Այլ և ինչո՞ւ վնասեց խոզաւորին. եթէ հրէեց արգելեալ էր խոզի միս ուտելը, չէ՞ որ Հոգիմայեցիք ուտում էին:

— Գերգեսացոց երկրի զիւահարի պատմութիւնն առհասարակ իւր մի քանի արտասովոր գծերով աւետարանի ինքնուրոյն հատուածներից մէկն է և շատ մեկնաբանի մրտատանջութիւններ է պատճառել: Մատթ. Ե. 23—26 և Ղուկ. Դ. 33—35 պատմուած զիւահարի մասին չի յիշել. սորա պատմութիւնը ինչպէս է եղել խառնուել է ներկայ պատմութեան հետ: Իսկ թէ ինչպէս գեւերը խնդրում են, որ Բրիստոս թոյլ տայ նոցա խոզերի մէջ բնակելու, ինչպէս սոքա կատաղած ջուրն են թափում և չնայ այժմեան աշխարհահայեցողութեամբ ըմբռնել զժուար է. բայց մենք կարող ենք մօտաւորապէս որոշել թէ ինչպէս էր ըմբռնում ժամանակակից մարդը: — Դեւերի կողմից խօսում էր ի հարկէ ինքը զիւահարը, որ համոզուած էր թէ իւր կատաղութեան

ստատկութիւնը իւր մէջ նստող զեւերի բազմութիւնից է յառաջ գալիս. (Հոգիմեական լէգիոնը 6000 և աւելի զինուորից էր բաղկացած): Դեւերը խնդրում են թոյլտուութիւն խոզերի մէջ մանկելու, որովհետեւ տեսնում են, թէ Բրիստոսի ներկայութեամբ անհնար էր այլ ևս մարդոց մէջ մնալ. իսկ նոցա համար աւելի լաւ էր միշտ որ և է կենդանի արարածի քան դատարկ տարածութեան մէջ լինել: Խոզերը, որ կարող էին այս կողմերում բազմութեամբ լինել, որովհետեւ Յորդանանի Արեւելեան կողմի բնակիչները մեծ մասամբ հեթանոսներ էին՝ ներկայանում են այստեղ իբրեւ զեւերի պղծութեան համապատշաճ անսուրբ կենդանիներ. սոցա ծովը թափուելով զեւերն իրենց սատանայութեամբ խաբուած, կաշաւուորուած և դէպի դժոխքի անդունդը տարուած են լինում:

Իրողութիւնն ուրեմն այնպէս է յարմարեցրած այստեղ հրեայ ժողովրդի հասկացողութեան, որ մենք նորա խկական ընթացքի մասին մօտաւոր եզրակացութիւններ միայն կարող ենք անել: Գալով այն հարցին, թէ ինչո՞ւ խոզաւորները վնասուեցան, նոյն է թէ՛ ինչո՞ւ թղենին չորացուել թանկագին իւղը թափուեց, ինչո՞ւ երկրաշարժներ են լինում և քաղաքներ կործանում և չնայ Բրիստոս ոչ ոքի վնասել չէր ուզում անշուշտ ինչպէս և Աստուած չէ ուզում բայց Նախախնամութեան օրէնքն այս աշխարհի համար այնպէս է, որ շատ զէպքերում մէկը պէտք է վնասուի անհրաժեշտաբար, որպէս զի միւսներն օգտուին. այդպիսի զէպքերում մենք չենք կարող ասել երբէք, թէ ինչու այսպէս եղաւ կամ թէ ո՞րն է օգուտը: Հաւատում ենք սակայն, որ այդպէս պէտք է լինէր՝ այդ էր Աստուծոյ կամքը:

Ե. «Ձեռքս երկոտասանեփն առաքեաց Յիսուս, պատուիրեաց նոցա և ասէ. ի ճանապարհ հեթանոսաց մի երթայցէք և ի քաղաք Սամարացոց մի մտանիցէք, այլ երթալք առաւել առ ոչխարան կորուսեալս տանն Իսրայէլի» (Մատթ. Ժ. 5—6): Նախ է խորութիւն դնում և ինչո՞ւ զրկում է հեթանոսներին շնորհից. չէ՞ որ աշխարհի փրկութեան համար եկաւ Նա. Այլ և Պողոս ու Բառնաբաս ուրիշ կերպ են վարուում. «Ժի այսպէս պատուիրեաց մեզ Տէր. եղի զքեզ ի

* Շար. ձեռ. Արարատ, յուլիս, հի 269: